

Gäller för: Verksamhet Hud- och könssjukvård

Giltig från: 2025-11-12

Innehållsansvar: Karolina Wojewoda, (karwo2), Specialistläkare

Giltig till: 2026-11-12

Granskad av: Flera granskare finns - se eftersättsblad

Godkänd av: Anette Gente Lidholm, (anest7), Verksamhetschef

Leishmaniasis

Förändringar sedan föregående version

Länkar uppdaterade, inga övriga ändringar.

Bakgrund och syfte

Rutin i syfte att säkerställa en god och säker diagnostik och vård av patienter med leishmaniasis.

Sjukdomsbilden vid leishmaniasis varierar mycket, allt ifrån självläkande, lokala sår till en generaliserad infektion med dödlig utgång.

Leishmania är ett encelligt urdjur, en protozo, som oftast har hund, rovdjur eller gnagare som värdjur. Ibland kan människor infekteras, då via bitt från sandmyggan. Beroende på leishmaniaarten, uppstår olika former av sjukdomen, såsom kutan, mukokutan eller visceral leishmaniasis (Kala Azar).

Utförande

När ska man testa?

Efter vistelse i endemiskt område (medelhavsområdet, orienten, Asien, Afrika och Central- och Sydamerika) och något av följande symtom: långvarig kutan sårbildning, diffusa kutana noduli eller plack, långvarigt näs- eller munsår (slemhinnesår), anorexi, viktminskning, förstörd lever/mjälte eller benmärgspåverkan.

Diagnostik för kutan leishmaniasis

Leishmania-amastigoter (parasitformen som kvarstår i den infekterade värden) kan påvisas genom **mikroskopi**, men för att öka känsligheten och för att möjliggöra artbestämning krävs även **PCR** och **odling**. Samtliga analysmetoder utförs vid misstänkt leishmania.

Allt provmaterial skickas till parasitlab, Klinisk mikrobiologi, Sahlgrenska (tel. 031-342 46 45). Där utförs **mikroskoperingen** och svar erhålls omgående. Negativ mikroskopisk undersökning utesluter dock inte leishmaniasis. Därför överförs

provmaterial till RPMI-medium och provet skickas vidare till Folkhälsomyndigheten:

- **PCR och odling** utförs på Folkhälsomyndigheten i Stockholm (Enheten för parasitologi, avdelning för mikrobiologi, 171 82 Solna, tel: **010-205 24 44**, www.folkhalsomyndigheten.se). Svar från Folkhälsomyndigheten skickas direkt till provtagande enhet.
- **PCR** kan genomföras både på material i NaCl och material i RPMI-medium. Realtids-PCR är känsligare än mikroskopi och snabbare än odling. Vid positivt PCR-resultat kan parasiten artbestämmas med molekylär typning.
- **Odling** kan bara genomföras i RPMI-medium. Mängden provmaterial är avgörande - ju fler leishmaniaparasiter det finns i provet, ju större är möjligheten att påvisa dem i odling.

Vid specifika frågeställningar om leishmaniasisdiagnostik, kan parasitlab eller Folkhälsomyndigheten kontaktas per telefon på ovan angivna nummer.

Inför provtagning

- 1) Ring och meddela Parasitlab att proverna är på väg (tel. **031-342 46 45**).
- 2) Ta fram:

Inför stans för PCR och odling	Inför vävnadsutstryk för mikroskopi
Desinfektionsmedel (70 %-ig alkohol)	Skalpell
Lokalanestesi	Objektsglas
Stansbiopsi (å 3 eller 4 mm)	Transporthylsa eller sterilt rör utan tillsats
Sterilt rör	

Vid provtagning

Välj den lesion som är mest "aktiv" och tvätta den kraftigt med tvål och vatten. Desinfektera sedan med 70 %-ig alkohol. Bedöva sedan området med så liten mängd lokalanestesi som möjligt, djupt under lesionen (detta då höga koncentrationer av lokalanalgetika kan hämma parasittillväxten i odling).

- 1) Ta därefter hudbiopsi under sterila förhållanden (en biopsi räcker för både PCR och odling)

Ta en 3 eller 4 mm stans från kanten av lesionen.

Lägg biopsin i ett sterilt rör.

- 2) Ta utstryk på objektsglas för mikroskopi

1. Skrapa med skalpell från botten av såret samt sårkanten efter hudbiopsi.

2. Gör utstryk av vävnadsmaterialet och sekretet på ett objektglas. Undvik ett alltför blodigt utstryk (mindre representativt).
3. Låt torka.
4. Lägg i transporthylsa. Kan även skickas i sterilt gult rör utan tillsats.

Remiss

Det räcker med en (1) remiss för båda proverna och denna remiss kan vara antingen en pappersremiss eller elektronisk remiss:

- **Pappersremiss:** Bakteriologiska laboratoriets remiss (A5 remiss vit med blå kant, länk till förfylld blankett [Remiss Bakteriologi - Leishmaniasis.pdf](#)
På remissen anges:
 - Önskemål om mikroskopi
 - Önskemål om vidare analys med PCR och odling och typning
 - Symtom, kliniska fynd
- **Elektronisk remiss:** Skriv ut två etiketter från ROSP ("Leishmania direktmikroskopi") och märk proverna. I remissfältet i ROSP anges: ursprungsland samt "odling + PCR önskas".

Förvaring och transport

Båda preparaten kan förvaras och transporteras i rumstemperatur. **Hudbiopsin får inte förvaras i kyl eller frys!**

Parasitlab ska vara informerade om att proverna är på väg (se ovan) (tel. **031-342 46 45**).

OBS! Proverna måste ankomma till **Parasitlab**, Klinisk mikrobiologi/Bakteriologi Sahlgrenska **innan kl. 16** samma dag som provtagningen sker.

Behandling

Patienter med positivt prov för Leishmania remitteras till **Infektionsmottagning Östra/SU** för ställningstagande till vilken typ av behandling som är aktuell.

För mindre lesioner av kutan leishmaniasis från Mellanöstern kan kryoterapi övervägas som förstahandsbehandling om lesionen inte sitter i ansikte eller över leder, på fingrar eller tår. Ställningstagande till detta görs i samråd med parasitkunnig läkare på Infektion Östra/SU enligt ovan.

Vid bekräftat fall av leishmaniasis läggs journalkopia med persondata till hudklinikens leishmaniasis-ansvariga Karolina Wojewoda eller Marta Laskowski för införande i infektionsklinikens register.

Ansvar

Verksamhetens läkare ansvarar för att arbeta utefter denna rutin.

Uppföljning, utvärdering och revision

Vårdenhetsöverläkaren har ansvaret för att rutinen följs upp, utvärderas och revideras.

Relaterad information

Remiss Bakteriologi, Klinisk mikrobiologi Sahlgrenska DOK-361382, länk till förtryckt blankett pdf [Remiss Bakteriologi - Leishmaniasis.pdf](#)

Källförteckning

Leishmaniasis, Klinisk mikrobiologi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, pdf länk [DOK-361382](#)

Provtagningsanvisningar för Leishmania spp (PCR), Folkhälsomyndigheten, 2022-09-22, html länk <https://www.folkhalsomyndigheten.se/mikrobiologi-laboratorieanalyser/laboratorieanalyser-och-tjanster/analyskatalog/pcr/leishmania-spp/provtagningsanvisningar-for-leishmania-spp/>

Leishmaniasis, Internetmedicin.se, 2025-05-08 html länk <https://www.internetmedicin.se/behandlingsoversikter/infektion/leishmaniasis/>

Information om handlingen

Handlingstyp: Riktlinje verkställighet

Gäller för: Verksamhet Hud- och könssjukvård

Innehållsansvar: Karolina Wojewoda, (karwo2),
Specialistläkare

Granskad av: Helena Hammarström, (helha28), Överläkare,
Frida Appelqvist, (friap), Sektionschef

Godkänd av: Anette Gente Lidholm, (anest7), Verksamhetschef

Dokument-ID: SU9783-1307954543-38

Version: 6.0

Giltig från: 2025-11-12

Giltig till: 2026-11-12